

Taryhyň jümmüşine aralaşyp...

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Powestler, Publisistika, Romanlar, Türkmen dili
написано kitapcy | 23 января, 2025

Taryhyň jümmüşine aralaşyp... TARYHYŇ JÜMMÜŞINE ARALAŞYP...

Özbek ýazyjysy Pirimkul Kadyrow edebiýat meýdanynda, okyjylaryň arasynda giňden tanalýan ussat. Ýlaýta-da onuň taryhy temadan döreden eserleri meşhur. Elbetde, bu ýagdaý onuň zamandaşlarymyz barada söhbet açýan «Üç kök», «Gara gözli humaýym» romanlarynyň, «Miras», «Erkinlik» powestleriniň, onlarça hekaýasynyň, ýol ýazgylarynyň, publisistikasynyň ähmiýetini sähelçe-de peseldenok. «Üç kök» bilen «Gara gözli humaýym» diňe özbek okyjylaryny begendirmek bilen çäklenmedi, Moskwada rus dilinde-de çykdy. Arassa ynsap we galp şöhrat hakda tolgundyryjy gürrüň berýän «Erkinlik» powesti Baýramdurdy Sähedowyň terjimesinde türkmen okyjylaryna ýetirildi.

Taryhy romanlara gezek gelende, ýazyjynyň galamy, zehini, tejribesi, gözýetimi has ýiti işledi. Aýratynam, «Ýyldyzly gijeler» romany Pirimkul Kadyrowa şöhrat getirdi, ol hututumly epopeýasy üçin Özbegistan SSR-niň Hamza adyndaky döwlet baýragyna mynasyp boldy.

«Ýyldyzly gijeler»... Ýazyjy bu tanymal eserinde XV-XVI asyrlara siňip gidýär, şa hem-de şahyr Zahiriddin Babyryň azaply ykbalyny yzarlaýar. Şa hem-de şahyr... Babyr şa, elbetde, täjitağtyň, häkimligiň yşkyna düşmän, nähak gan dökmän oňup bilenok. **Sebäbi ol şa!** Şol bir wagtyň özünde ol ynsabyna diň salýar, öte geçmeleri üçin ökünýär, ejir çekýär, owgan, hindi, bengal, Orta Aziýa halklarynyň arasyna dostluk köprüsini salmak üçin yhlas edýär. **Sebäbi ol şahyr!** Babyr-şahyr üçin adamyň göwnüni awlamakdan, onuň aladasy bilen ýaşamakdan, ony şirin sözüň bilen söýmekden hem terbiýelemekden belent borç ýok. Pirimkul Kadyrow Babyrdaky şa hem şahyr obrazlarynyň gapma-garşylygyny, barlyşyksyz tutluşygyny bendiwan edýän görnüşde janlandyrýar. Bu romanda gozgalýan meseleler,

görkezilýän häsiýetler galareýasy köp we dürli-dürli, çuň hem çeperçilik ýugrummy ýetirilen. «Ýyldyzly gijelerde» ýazyjy uly problemany öňe sürýär: feodal uruşlary näletleýär, birek-biregi çapmagyň ynsançylykdan däldigini okyjynyň aňyna guýýar. Şonuň üçinem «Ýyldyzly gijeler» döwrebap ýaňlanýar, şu günki günlerimiziň aladalary bilen utgaşyp gidýär, adamlary süýji ýaşayşa, düşünişmäge, ysnyşmaga çagyryýar. Diýmek, romanda nesillere asylly sargyt, ýürekdeş maslahat bar!

Men «Ýyldyzly gijeleri» höwesli terjime etdim, terjimäni okap gören Pirimkul eke (biz oňa söýgi hem hormat bilen şeýle diýýäris):

– Ynha, indi men türkmenem boldum. Magtymgulynyň dilinde sözlemek, Magtymgulynyň iline aýlanmak meniň ömrüme ömür goşar, rahmat! – diýip, tolguna-tolguna gepledi.

Pirimkul eke türkmen dilini örän oňat bilýär. Ol belli ýazyjymyz Hydyr Derýaýewiň «Ykbal» trilogiýasyny türkmençeden özbekçä geçirip, biziň üçinem ägirt hyzmat görkezdi.

Taryhy temadan azy ýaran ýazyjy şindizem Babyrdan daşlaşanok, Orta Aziýa-owgan-hindi-bengal gatnaşyklarynyň köklerini yzarlamak bilen meşgul. Şeýde-şeýde, «Ýyldyzly gijeleriň» dowamy täze romana sapdy. P.Kadyrow Babyryň nesil şejeresiniň dowamy bolan Akbar hakdaky romanyna nokat goýdy. Onda Akbaryň egindeşi, dosty, serkerdesi, Hindistanda ýaşap geçen türkmen şahyry Baýram han hakda hem ýörite baplar bar.

Şadurdy ÇARYÝEW.

12.05.1989 ý, «Edebiýat we sungat» gazetini. Edebi makalalar